

การตลาดและการจำหน่ายผลผลิตปาล์มน้ำมัน

โครงสร้างอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม มักประกอบด้วย 5 ส่วนหลัก ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และผู้บริโภค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละส่วนจะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีอีก 3 ส่วนประกอบที่เข้ามามีบทบาทต่ออุตสาหกรรม ได้แก่ ผู้รวบรวมผลผลิตหรือลานเท คลังรับฝากน้ำมัน และองค์กรวิชาชีพ ชมรม หรือสมาคมที่เกี่ยวข้อง (ศูนย์อัจฉริยะเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร, 2556 : ออนไลน์) ซึ่งในภาคตะวันออกมีรายชื่อองค์กรประกอบต่างๆในโครงสร้างอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มดังแสดงในภาคผนวก ข

1. เกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 บริษัทเอกชนผู้ปลูกปาล์ม ประกอบด้วย กลุ่มโรงงานสกัดที่มีสวนปาล์มของตนเอง บางส่วนมีการบริหารเชิงธุรกิจ มีคณะกรรมการบริหาร ผู้จัดการบริษัทหรือผู้จัดการสวนปาล์มน้ำมัน ผู้ควบคุมดูแลแปลงต่างๆ และว่าจ้างคนงานในการดูแลสวน โดยบริษัทจัดหาที่พักและวางแผนให้มีงานทำตลอดปี ผู้ประกอบธุรกิจกลุ่มนี้สามารถช่วยตัวเองได้ มีการบริหารจัดการที่ดี ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยประมาณ 3-3.5 ตัน เช่น บริษัท สหอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม จำกัด (มหาชน), บริษัท ลำสูง (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน), บริษัท ยูนิวานิชน้ำมันปาล์ม จำกัด (มหาชน), บริษัท ทักษิณอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม (1993) จำกัด เป็นต้น

1.2 เกษตรกรอิสระ เกษตรกรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรรายย่อยแต่ละรายจะปลูกปาล์มตั้งแต่ 5 ไร่ ถึง 2,000 ไร่ แต่ส่วนใหญ่พื้นที่ปลูกเฉลี่ยรายละ 10-20 ไร่ เกษตรกรเหล่านี้เป็นทั้งเกษตรกรที่เคยปลูกยางพาราหรือไม้ผลอยู่ก่อนแล้วจึงเปลี่ยนมาปลูกปาล์มน้ำมัน โดยพื้นที่บางส่วนอาจจะยังเหลือพื้นที่ปลูกยางพาราหรือไม้ผลไว้เพื่อป้องกันความเสี่ยง นอกจากนี้ผู้ปลูกบางรายปลูกปาล์มเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรในกลุ่มนี้มีจำนวนมากและหลากหลาย พื้นที่ปลูกกระจุกกระจาย ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐจึงมีปัญหาด้านวิชาการ การดูแลรักษาสวน การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การจัดการเรื่องการตลาด และขาดโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ขาดอำนาจในการต่อรอง ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 2-2.5 ตัน การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้จะขายปาล์มสดให้โรงงานสกัดขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่กับระยะทางจากสวนถึงโรงงาน ราคารับซื้อ เงื่อนไขทางการเงินที่โรงงานเสนอให้ บางรายจะขายให้พ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งรวบรวมผลปาล์มส่งโรงงานขนาดใหญ่ และเนื่องจากเป็นเกษตรกรจำนวนมากครอบคลุมพื้นที่ปลูกปาล์มถึงประมาณร้อยละ 68 ของประเทศ จึงเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันในประเทศโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณไร่ละ 2.5 ตัน

1.3 เกษตรกรในกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกปาล์มน้ำมันหรือนิคมสร้างตนเอง มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครอบครัวละ 50 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ปลูกปาล์มเฉลี่ยประมาณรายละ 30 ไร่ เกษตรกรเหล่านี้จะมีพื้นที่อาณาเขตชัดเจนรวมกันเป็นผืนใหญ่ ง่ายต่อการจัดการ ได้รับการดูแลสนับสนุนด้านวิชาการ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่ตัดเข้าสวน การชลประทาน เกษตรกรกลุ่มนี้สามารถเชื่อมโยงการจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกกับโรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอำนาจการต่อรองสูงเพราะทำงานระบบกลุ่ม มีกรรมการบริหารผู้จัดการ ประสิทธิภาพการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 2.5-3 ตัน/ไร่

2. ผู้รวบรวม (ลานเท) อาจจะเป็นเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันด้วยก็ได้ ทำหน้าที่เป็นคนกลางรับซื้อทะลายปาล์มสดจากเกษตรกรรวบรวมส่งโรงงาน หรืออาจนำปาล์มไปหีบเอาน้ำมันแล้วจำหน่ายแก่โรงงานในรูปน้ำมันปาล์มดิบก็ได้ โดยลานเทจะต้องมีเงินทุนหมุนเวียนสูง เพราะต้องจ่ายเงินสดให้แก่เกษตรกร

ลานเท จะเป็นผู้กำหนดราคาซื้อโดยอิงจากโรงงาน ราคาซื้อจะขึ้นกับคุณภาพของปาล์มทั้งในส่วนเมล็ดและทะลาย โดยตรวจสอบความดิบ-แก่ของเมล็ดจากสีเปลือกด้วยตาเปล่า ราคาซื้อผลปาล์มสดจะแยกเป็นราคาทั้งทะลาย และราคาผลร่วง ราคาผลร่วงจะสูงกว่าเล็กน้อยเพราะไม่ต้องเอามาแยกทะลายทำให้ลานเทหน้าทะลายปาล์มสดที่รับซื้อมาหมักโดยการฉีดน้ำ ทำให้ลู่ร่วง แต่จะมีค่าความเป็นกรดสูง คุณภาพน้ำมันไม่ดี ซึ่งโรงงานรับซื้อก็จะมีมาตรการกำกับลานเทหากสินค้าคุณภาพไม่ดีก็จะส่งคืน

ผลปาล์มสดที่เก็บเกี่ยวได้จากต้นปาล์มน้ำมันควรจะนำเข้ากระบวนการผลิตภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อให้ได้คุณภาพน้ำมันปาล์มดิบที่ดี จึงทำให้การแข่งขันในด้านการรับซื้อผลปาล์มสดจะค่อนข้างสูง

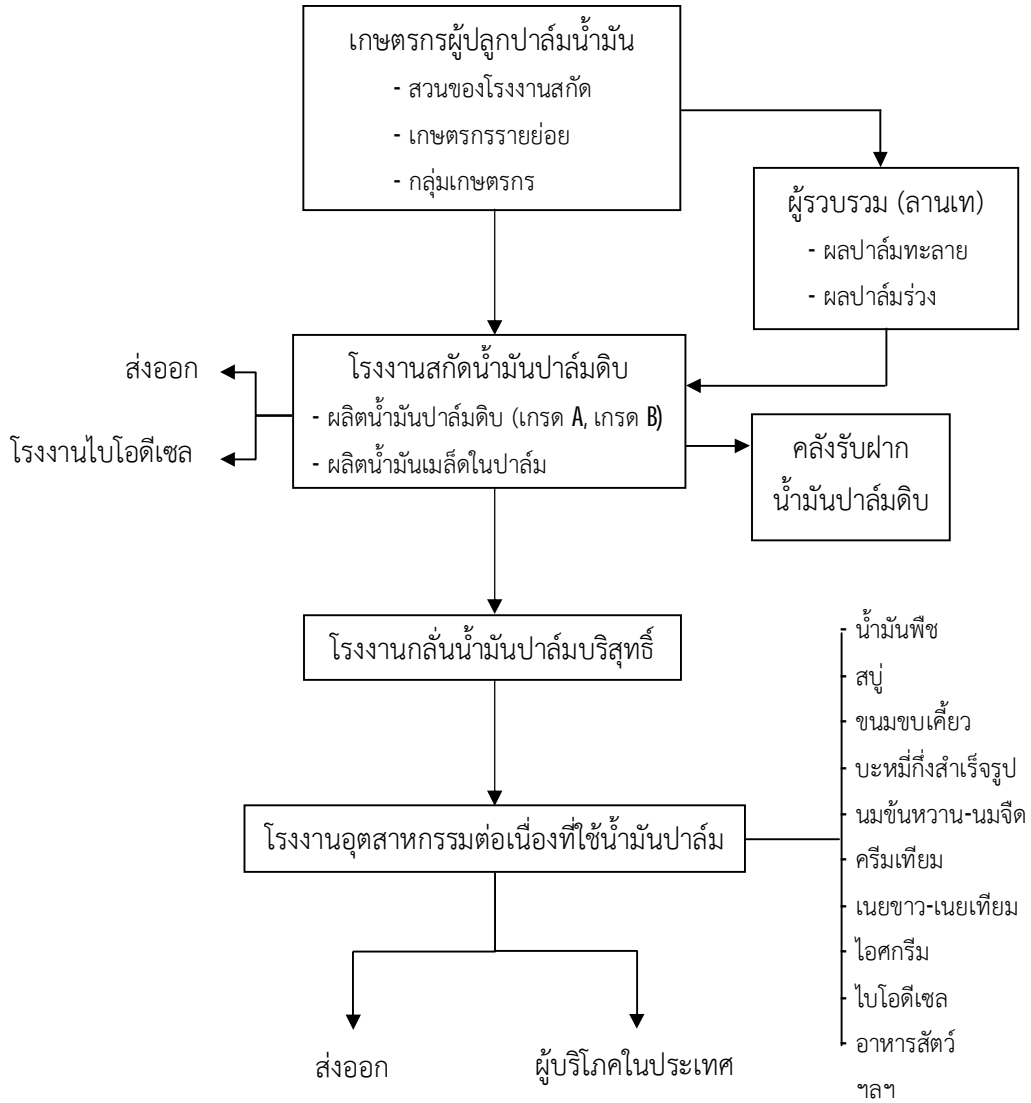
3. โรงงานหีบสกัดน้ำมัน โรงงานหีบสกัดส่วนใหญ่จะผลิตน้ำมันปาล์มดิบเพื่อขายต่อให้โรงกลั่นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ หรืออุตสาหกรรมอื่นเพื่อนำไปผลิตไบโอดีเซลต่อไป ผู้ประกอบการสกัดน้ำมันปาล์มมีการรวมตัวในลักษณะสมาคมโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือโรงสกัดขนาดเล็ก เป็นโรงงานผลิตด้วยวิธีดั้งเดิม ส่วนใหญ่ใช้ลู่ร่วง ใช้วิธีย่างไฟ 24 ชั่วโมง แล้วจึงเอาเข้าสกรูบีอัดน้ำมัน ซึ่งจะได้น้ำมันเกรด B เป็นน้ำมันผสมออกมามีคุณภาพเหมือนกัน ราคาจะต่ำกว่าน้ำมันเกรด A ประมาณ กิโลกรัมละ 1 บาท โรงสกัดขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีกระบวนการผลิตแบบแยกน้ำมันจากเมล็ดในและเนื้อปาล์ม บางโรงอาจไม่มีการแยกน้ำมันจากเมล็ดใน ส่งเมล็ดในขายให้โรงงานอื่นอีกทอดหนึ่ง

4. โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ ผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีทั้งที่รับซื้อน้ำมันปาล์มดิบจากโรงสกัดมากลั่น ซื้อผลปาล์มมาสกัดในโรงงานก่อนจะส่งน้ำมันปาล์มดิบเข้าโรงกลั่น หรือมีสวนปาล์มของตนเองเพื่อบริหารจัดการวัตถุดิบเข้าโรงงานได้อย่างเพียงพอตั้งแต่ต้นทาง นอกจากนั้นผู้ประกอบการบางรายยังมีการดำเนินการเองตั้งแต่การนำพันธุ์ปาล์มเข้าจากต่างประเทศมาเพาะขยายพันธุ์และจำหน่ายแก่เกษตรกรในเครือข่ายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง จนถึงการนำน้ำมันปาล์มไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ กล่าวคือดำเนินการเองตลอดวงจรการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

5. โรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เป็นโรงงานที่ซื้อน้ำมันปาล์มจากโรงสกัดหรือโรงกลั่นในลักษณะต่างๆ เช่น น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ น้ำมันเมล็ดในปาล์ม กรดไขมัน ไชปาล์ม ฯลฯ เพื่อนำไปใช้ในหลายวัตถุประสงค์ ทั้งอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเคมี เป็นต้น

6. คลังรับฝากน้ำมันปาล์ม จะรับฝากน้ำมันปาล์มดิบสำหรับโรงงานที่มีถังเก็บไม่เพียงพอ

7. องค์กรวิชาชีพ ชมรม หรือสมาคมที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวมตัวของเกษตรกร ผู้ประกอบการลักษณะเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ ปัจจุบันมีการจดทะเบียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันที่ไม่ใช่หน่วยงานของราชการและมหาวิทยาลัย ได้แก่ สมาคมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มแห่งประเทศไทย, สมาคมโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม, สมาคมโรงกลั่นน้ำมันปาล์ม และชุมนุมสหกรณ์ชาวสวน

ภาพที่ 58 โครงสร้างอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน